

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Erasmi Roterodami Germani De Milite Christiano

Erasmus, Desiderius

Lypsi, 1516

VD16 E 2746

Aduersus iram, & vindictae cupiditatem

urn:nbn:de:hbz:466:1-33324

litum sit. Immanem istum gigantem & immenso turgentem
spiritu, quantula res possit repente conficere. Expende & il-
lud, cuiusmodi sit illud, vnde tibi places. Si mediū, stulticia est, si
turpe, dementia, si honestum, ingratitude. Memineris nullū
aliud esse certius stoliditatis insipientiæq; documentum, q̄ si
quis sibi vehementer placeat. Præterea nullum stulticiæ gen⁹
esse deploratius. Si turgescit animus, quod se tibi submitit ho-
muncio, cogita, quanto maior, quantoq; potentior tuo immi-
neat capiti deus, qui omnem cervicem elatam deprimit, &
omnes colles in plana deducit, qui nec angelo quidem super-
bienti pepercit. Conducent & illa, licet leuiora, si te semper cō-
ponas cum præstantioribus. Places tibi de forma corporis, cō-
fer te cum ijs qui te forma præcedūt. Cristas erigit tibi doctri-
na, ad eos refer oculos, ad quos tu nihil didicisse videaris. De-
inde si reputaris, non quantum adsit bonorum, sed quantum
desit, & cum Paulo oblitus eorum quæ a tergo sunt, enitaris
ad ea quæ a fronte restant. Præterea non inscitum fuerit & il-
lud, si afflante superbiæ vento, mox nostra ipsorum mala ver-
tamus in remediū, quasi venenum veneno pellentes. Id ita
fiet, vbi si quod ingens corporis vitium, si quid insignis incō-
modi nobis vel fortuna dedit, vel attulit stulticia, quod animū
vehementer mordeat, id ante oculos statuamus, & patonis
exemplo/ea nostri parte nosmetipsos potissimum contem-
plemur, qua sumus deformatissimi, ita fiet, vt statim subsident
cristæ. Ad hæc, præterq̄ quod non aliud vitium deo inuisus,
est & apud homines in primis vbiq; odiosa/ atq; irrita arro-
gantia, quum contra modestiā, & diuinum fauorem cōciliet,
& hominum beneuolentiā adglutinet. Ergo vt summam
dicam, duo præcipue prohibebunt a superbia, si consyderes
quid ipse sis in te, putredo in exortu, bulla in omni vita, esca
vermiū in morte, & quid Christus factus sit pro te.

z. pet. 2
Esa. 40.

Phil. 3

Notabene,

¶ Aduersus iram, & vindictæ cupiditatem

Iracundiæ res
media

Quum te vehemens animi dolor / ad vltionem extimulat,

memineris nihil esse minus iram, quæ quod falso imitatur, pura
 fortitudinem. Nihil enim æque muliebri, nihil tam imbecillis
 projectiq; animi, quæ vindicta latari. Animosus videri studeas,
 quod inultam iniuriam non pateris, at isthoc demum pacto, p
 dis puerilitatem tuam, qui (quod est viri proprium) animo
 temperare non queas. Quanto fortius, quanto generosius,
 alienam stultitiam continere, quæ imitari. At nocuit, ferox est,
 insultat. Quo turpior est, hoc magis caue, ne fias illi similis.
 Quæ malum vana est, vt aliena improbitatem vlciscaris,
 te fieri improbiorem? Si contempseris contumeliam, intelli
 gent omnes indigno factam. Sin commoueare, iam inferentis
 causam feceris meliorem. Deinde illud reputa, quod res est, si
 quod est acceptum incommodum, id neutiq; tolli vindicta, sed p
 pagari. Quis enim deniq; finis fuerit mutuarum iniuriarum,
 si suum quisq; dolorem perrexerit vindicta retaliare? Crescut
 vtrinq; inimici, incrudescit dolor, qui quo inueteratior est, hoc
 nimirum insanabilior. At lenitate tolerantiaq; sanatur nonnq;
 etiam is, qui fecit iniuriam, & ad se reuersus, ex inimico fit cer
 tissimus amicus. Per vltionem vero malum ipsum, quod a te
 cupis depellere, id in te reciprocatur, non sine malo fenore.
 Erit & illud non inefficax iræ remedium, si iuxta superiorem
 rerum paritionem, consyderes, hominem homini non posse
 nocere, si nolit, nisi in his quæ sunt extraria bona, nec ad ipsum
 hominẽ magnopere pertinent. Nam vera animi bona solus
 deus potest eripere, quod non solet, nisi ingratiss, solus
 potest largiri, quod non consuevit immitibus & ferocibus.
 Nemo igitur Christianus leditur, nisi a semetipso, nulli nocet
 iniuria, nisi suo auctori. Adiuuant & hæc, tametsi leuioara, ne
 dolori mētis obsequare, sed comode collectis rethorũ circũ
 stantijs, pariter & tuũ incommodũ extenues & aliena eleues in
 iuriã, his ferme modis. Lesit, s; facile refarcief. Tum puer est,
 rerũ imperitus adolescens, mulier est, alieno fecit instinctu, im
 prudens, probe potus, æquũ est ignoscere. At cõtra grauiter
 quidem lesit, sed pater est, frater, præceptor, amicus, vxor, par
 est, hoc doloris illius vel charitati, vel authoritati condonare.

Iniuria qualiter
 facilius sufferat

Iniuria qualiter
facili⁹ sufferat.

Aut paria faciens iniuriam cum alijs illius in te beneficijs com-
pensabis, vel cum tuis in illum offensis exaequabis. Hic quidē
leuit, sed alias q̄ saepe profuit. Illiberalis est animi, benefactorū
obliuisci, iniuriolae meminisse. Nunc me offendit, sed quoties
a me offensus. Ignoscam illi, vt mihi meo exēplo ignoscat &
ipse delinquenti. Porro multo praesentius remedium fuerit, si
in peccato hominis in te, cogites quae, quāta, quoties tu peccas
ris in deum, q̄ multis nominibus illi sis obnoxius. Quantū tu
remiseris debitori fratri, tantū tibi condonabit deus. Hanc dis-
soluendi aris alieni rationem nos docuit / creditor ipse. Non
recusabit legem, quam ipse statuit. Tu vt a culpis exoluaris,
Romam cursitas, nauigas ad diuum Iacobum, emis condo-
nationes amplissimas. Equidem nō damno, quod facis, sed vt
omnia facias, nulla tamen cōmodior ratio, qua post offensam
reconcilieris deo, q̄ si tu offensus recōciliere fratri. Condone
leuem culpā proximo (leue enim est, quicquid homo peccat
in hominem) vt sibi tot milia culparum condonet Christus.
At durum est inquis animum excandescens comprimere.
Non tibi succurrit, quanto duriora pro te tulerit Christus?
Quid eras, quum pro te impenderet animam preciosam?
Nonne inimicus? Qua lenitate quotidie te tolerat, veteres ite-
rantem noxias? Postremo qua mansuetudine ille pertulit, p-
bra, vincula, verbera, deniq; mortem probrosissimam? Quid
te iactas de capite, si non curas esse in corpore? Non eris mēs-
brum Christi, nisi sequaris vestigia Christi. Sed indignus est,
cui ignoscatur. Ita ne tu dignus eras, cui ignosceret deus? In
teipso vis experiri misericordiam, & in fratrem vis exercere
saueam iusticiam? Magnum est si peccator ignoscas pecca-
tori, quū Christus pro crucifixionibus suis orauerit patrem?
Arduum est non referre fratrem, quem iuberis & amare?
Durum est non remitti maleficium, pro quo nisi beneficium
retuleris, non hoc eris in cōseruū tuum, quod fuit Christus
in seruum suum. Postremo si indignus hic, cui beneficium p
maleficio rependatur, at tu dignus qui facias, dignus Christus
pro quo fit, sed veterem ferendo iniuriam, inuito nouā, Res

ps. 4

Mat. 6.

Luce. 6

Ioan. 10

1. co. 12
Eph. 5

Ro. 12

Lu. 24

Mat. 18

Mēbrū Christi
nō est qui non
sequit vestigia
Christi

Iniuria an pro
pullanda

petet iniuriā, si hanc abstulerit impune. Si citra culpam potes vitare, vita, si mederi, medere, si refarcire, refarci. Si sanare, sanare, si remedi, remedi. Sin minus, pereat ille solus potius q̄ tecū. Istum qui se damnū dedisse putat, cōmiseratiōe non poena dignū puta. Vis cū laude irasci: Irascere vicio, non homini. Sed quo natura p̄pensor es ad hoc vicij, tanto diligentius temet multo ante p̄munito, semelq; hoc decretum penitus animo insculpas tuo, ne quid vnq; vel dicas, vel facias iratus. Nihil tibi credideris cōmoto. Suspectum habeto, quicquid impetus ille animi dicauerit, etiā si sit honestum. Memineris inter phreneticū, & ira bachantem, nihilo plus interesse, q̄ inter breuē & perpetuam insaniam. Succurrat, q̄ multa per iram vel dixeris / vel feceris poenitenda, quæ iam frustra mutata cupias. Proinde quū tibi bilis efferuescit, si te non potes ilico totū ab ira vēdicare, saltem eatenus respisce, vt te memineris sanū non esse. Hoc meminisse sanitatis pars est nonnulla. Sic tecum cogita. Nunc quidem ita sum affectus, at paulo post alia mēre fuero. Quir ego interim dicam in amicum iratus, qd̄ postea placatus mutare non queam: Quir nunc faciam insanus, qd̄ mihi redditus magnopere doleam: Quir nō hoc potius a me impetret ratio, quir non impetret pietas, deniq; quir non impetret Christus, qd̄ tempus ipsum paulo post impetrabit: Nemini (opinor) tantum atræ bilis addidit natura, quin saltē hactenus sibi possit imperare. Optimū aut̄ fuerit sic instituto, ratiōe, assuetudine durare animū, vt omnino nō cōmoueare. Perfectum erit, si vitio tantū indignatus, pro contumelia reponas officiū charitatis. Postremū & humanæ temperantiæ, ne te totū animo permittas. Prorsum nō irasci/deo simillimū est, eoq; pulcherrimū. Malum i bono vincere, est perfectā Christi Iesu charitatem æmulari. Iram premere, frenoq; coercere, hominis est cordati. Indulgere bili, ne hominis quidē est, sed plane ferarū, idq; imitū. Qd̄ si tuat cognoscere, q̄ vehementer sit indecorum homini ab ira superari, fac sanus quum es, vultum irati contemplare, aut ipse iratus speculum adeas. Quum sic flammantes ardent oculi, pallent genæ; distorquet

M

Ira breuis
infana.

Nota bene

Ira breuis
infana.

os, spumant labia, tremunt membra, fremit vox, nō constant
sibi gestus, quis te existimet hominē esse? Vides amice suauis-
sime q̄ immensum pateat æquor, de reliquis vitijs consimili
modo differendi. Sed nos medio in cursu vela colligemus, id
qd' reliquū est tuæ sollicitæ relicturi. Neq; em̄ ppositi nostri
erat, & lane q̄ infinitū fuerit, ita vt cœpimus, singula vitiorū
genera singulis quasi declamationibus dissuadere, atq; ad his
oppositas virtutes adhortari. Tantū volui, quod tibi satis fore
credebam, rationē & artem quandam nouæ militiæ cōmon-
strare, qua te posses aduersus pristinæ vitæ repullulantia mala
cōmunire. Itaq; qd' nos in vno atq; altero exempli causa fe-
cimus, id te ipsum oportebit facere, quum in singulis, tum pos-
sissimū in his, ad quæ cognoueris te, siue naturæ, siue consue-
tudinis vitio peculiariter instigari. Aduersus hæc certa quæ-
dam decreta in albo mentis nostræ describēda sunt, atq; ea ne
de cōsuetudine obsolescant, subinde renouanda. Veluti cōtra
malum obreclationis, turpiloquij, inuidentiæ, gastrimargiæ,
& id genus reliqua. Hij soli sunt hostes militū Christianorū,
in quorū assultū, oratione, sententijs sapientū, dogmatibus di-
uinæ scripturæ, exemplis piorū hominū, & maxime Christi,
multo ante est præmuniendus animus. Hæc omnia tamen nō
dubitē, quin assatim tibi suppeditatura sit sacra lectio, tamen
fraterna charitas nos est adhortata, vt saltem hac extemporalī
scriptiuncula, pro mea virili, sanctum tuum propositum, pro-
uerem adiuuaremq;. Id quod eo feci maturius, qd' non nihil
metuerem, ne in superstitiosum istud religiosorum genus in-
cideres, qui partim questui seruiētes suo, partim ingēti zelo, Mat
sed nō secundū scientiam, circūeunt mare & aridam, & sicubi
nacti fuerint hominem a vitijs ad meliorem vitam iam resi-
piscētē, eum illico improbissimis hortamentis, minacijs, blan-
dicijs, in monachātū conantur detrudere, perinde quasi extra
cuculū Christianismus non sit. Deinde vbi scrupulis meris, &
inextricabilibus spinis pectus illius expleuerint, ad humanas
quasdam traditiūculas astringūt, planeq; in Iudaismū quendā
præcipitant miserum, ac trepidare docent non amare. Mos

Monachat^o nō
facile suadēdus
est,

nachatus non est pietas, sed vitæ genus, pro suo cuiq; corporis ingenijq; habitu vel vtile vel inutile. Ad quod equidem ut te non adhortor, ita ne dehortor quidem. Hoc modo comoneo, ut pietatem neq; in cibo, neq; in cultu, neq; vlla re visibili constituas, sed in ijs quæ tradidimus. In quibuscunq; vobis deprehenderis veram imaginem Christi, cum ijs te copula. Porro vbi desunt homines, quorum cõuictus te reddat meliorem, abducito te quantum potes ab humano consortio, & prophetas sanctos, Christum, apostolos/in colloquiũ acciſce. In primis autem Paulum tibi facito familiarem. Hic tibi semp habẽdus in sinu, nocturna versandus manu, versandus diurna, postremo & ad verbum ediscendus. In quem nos iam pridem enarrationem magno studio molimur. Audax quidem facinus, sed tamen diuino auxilio freti, sedulo dabimus operam, ne post Origenem, Ambrosium, Augustinum, ne post tot recentiores interpretes, hunc laborem omnino vel sine causa, vel sine fructu suscepisse videamur. Atq; vt intelligant calumniatores quidam, qui summam existimant religionem, nihil bonarum literarum scire, quod politioem, veterum literaturam per adolescentiam sumus amplexi, quod vtriusq; linguæ Græcæ pariter ac Latinæ, mediocrem cognitionem/ non sine multis vigilijs nobis peperimus, non ad iamam inanem, aut puerilem animi voluptatem spectasse nos, sed multo ante fuisse præmeditados, vt dominicum templum, quod non nulli inscitia barbarieq; sua nimis dehonestarunt, exoticis ornamentibus pro viribus exornaremus, quibus & generosa ingenia possent ad diuinarũ scripturarum amorem inflammari. Sed hac tanta re, pauculos dies intermissa, hunc laborem tua causa assumpsimus, vt tibi veluti digito viam, quæ compẽdso ducit ad Christum, indicaremus. Præcor autem Iesum istius (vt spero) propositi parentem, vt salubribus tuis cœptis, benigno aspirare dignetur, imo vt suum in te mutando munus augeat perficiatq; , quo cito grandescas in eo, & occurras in virum

M ij

Monachat⁹ nõ
est religio

Paulus semp in
manu habẽdus

Literas bonas
ignorare quidã
fatui etiã theos
logi summam
existimant reli
gionem.

perfectum. In eodem bene vale frater & amice, semp quidē
animo dilecte meo, at nūc multo q̄ antehac tum charior, tum
iocundior. Apud diui Audomari, ex monasterio Bertinico,
Anno a Christo nato supra Milleſimū quingēteſimo primo,

¶ Finis Enchiridij.

ERASMI ROTERODAMI ODE DICO

los, Diſtrophos, altero verſu Heroico Hexametro,
altero Iambico dimetro. De caſa natalicia
pueri Ieſu, deq; paupere puerperio
virginis deiparæ Mariæ.

Ecquid adhuc ſequimur veterum ſpectacula rerum?

Huc huc frequens currite.

Hec caſa/que lacera/& ſtat agreſtibus horrida culmis
Nouum dabit ſpectaculum.

Quale nihil ſeculis proauū videre vetuſtis;

Nihil videbunt poſteri.

Hic cuius tonitru telluſq; tremiſcit & æther:

Teneris crepat vagitibus.

Hic orbis magni moderator maximus/ infans

Virginea mulget vbera.

His ego non ſtabulis anguſta palatia Rhomę

Fœliciora iudicem.

Non (operofa licet) Solomonia templa, nec auream

Lydi tyranni regiam.

Salue clara domus cœloq; beator ipſo;

Partuſ ſacrati conſcia.

Iure tibi Iouis inuideant capitolia falſi;

Diuſ ſuperba ſaxeis.